

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та впровадженні інноваційних методів підготовки майбутніх психологів.

Список використаних джерел:

1. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.
2. Практикум з групової психокорекції : практикум / уклад. М. В. Патруль. Київ : НАУ, 2023. 42 с.
3. Сисоева С. О. Основи педагогічної творчості : підручник. Київ : Міленіум, 2006. 344 с.
4. Степанова Н. М. Розвиток критичного мислення дітей старшого дошкільного віку в грі. Вісник Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького. Серія: Педагогічні науки. 2019. № 3. С. 269–274.
5. Torrance E. Torrance Tests of Creative Thinking. Bensenville, IL : Scholastic Testing Service, 1986. 234 p.
6. Fromm E. The Creative Attitude. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1959.

ПЕДЧЕНКО Світлана Олександрівна

**РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ
В ЗДОБУВАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
А4.01 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА)**

Одним із основних завдань української педагогічної освіти є формування фахівців із сучасним світоглядом, високим рівнем професійної культури, здатних інтегрувати знання та розв'язувати складні завдання в широких контекстах, зорієнтованих на провадження інноваційної діяльності з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності [1]. У цьому зв'язку невід'ємним складником професіограми майбутнього вчителя-словесника стає критичне мислення як надважлива когнітивна навичка, базовий екзистенційний інструмент, який перетворює споживача інформації на архітектора смислів. Сучасний здобувач спеціальності А4.01 Середня освіта (Українська мова і література) опікується не лише нормативним мовленням чи біографіями письменників, він працює з найтоншою матерією – людською свідомістю, формування якої відбувається через рідне слово.

Більшість дослідників сходяться на тому, що розвинуте критичне мислення передбачає наявність в особистості таких основних властивостей: усвідомленості, самостійності, рефлексивності (здатності до самоаналізу), цілеспрямованості, обґрунтованості, контрольованості, самоорганізованості [3]. Виокремимо кілька стрижневих, на наш погляд, шляхів формування усвідомленого аналітичного сприйняття інформації та її адекватної ретрансляції

під час вивчення лінгвістичних і літературознавчих дисциплін. Студенти мають навчитися сприймати мову як найпотужнішу зброю в епоху постправди, що почасти стає інструментом маніпуляції та пропаганди. Експертом з інформаційної гігієни, здатним захистити свідомість своїх майбутніх учнів, філолога зробить скрупульозний аналіз різнорівневих вербальних одиниць у медіатекстах (лексичних маркерів, синтаксичних конструкцій, стилістичних прийомів тощо), спрямований на розпізнавання логічних хиб та емоційних гачків. Формуванню означеної навички допоможе й майстерна інтерпретація художніх текстів – уміння створити безпечний простір, де учні не боятимуться висловлювати парадоксальні, нестандартні думки, аргументуючи їх цитатами з творів. Культура читання класичних і постмодерних текстів уможливило деактивацію стереотипів та гендерних упереджень. Майбутній учитель повинен вміти обговорювати ці питання з учнями, формуючи в них ціннісне ставлення до «інакшості», поваги до особистості та критичного сприйняття застарілих суспільних конструктів.

Критичний аналіз сучасного воєнного дискурсу допоможе майбутньому фахівцеві усвідомити, що мова є основним чинником національної ідентифікації, навчить розпізнавати імперські наративи, що впродовж століть були насильницьким способом інтегровані в нашу культуру. Це вимагає глибокого занурення в історичний контекст, розуміння причинно-наслідкових зв'язків та здатності дивитися на твори різних періодів крізь призму постколоніальних студій. Вибудовування цілісної мовної картини світу вчителя-словесника, яку він зможе ретранслювати своїм учням, неможливе без широкого дискурсивного контексту. Опертя на інтертекстуальність в лінгвістиці та літературознавстві формує здатність бачити зв'язки між творами різних епох, жанрів та національних літератур, розвиває масштабність мислення, розуміння української писемної спадщини як європейського культурного надбання, його цілісного елемента.

Чітко структурований комплекс освітніх компонент, які опановують здобувачі першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти дає змогу розвинути емоційний інтелект як підґрунтя для критичного мислення, адже саме усебічна фахова робота з текстом оприявнює вміння вийти за межі чорно-білого світосприйняття, побачити півтони, усвідомити вплив середовища, травм та особистого вибору на долю людини.

Під час вивчення загальних та професійних дисциплін студент має навчитися сприймати власні помилки як природний етап пізнавального процесу, щоб згодом утілити цю культуру в професійну діяльність. Розвинуте критичне мислення передбачає толерантне ставлення до своїх та чужих хиб та пошук адекватних шляхів їх усунення. Сформувати цю компетентність допоможуть мовна рефлексія та свідоме конструювання власного висловлювання. Неможливо мислити критично, якщо ти не володієш інструментом вираження думки. Написання есеїв, рецензій, аналітичних статей змусить молоду людину

структурувати свої ідеї, добирати найвлучніші слова, уникати штамтів і канцеляризмів, дбати про чистоту мови як дзеркало чистоти й логіки мислення, вдало підібрані ігрові технології активують здатність ідентифікувати проблему, оцінити альтернативи й ухвалити свідоме рішення [2].

Отже, уміння застосовувати розсудливий аналіз під час роботи з різножанровими текстами, спроможність не вбити емоцію, а раціонально її інтегрувати в особистий досвід – важливий компонент сформованої особистості майбутнього вчителя-словесника. Варто пам'ятати, що сучасний здобувач освіти живе в епоху цифрової гуманітаристики – у світі гіпертекстів, подкастів, буктрейлерів та соціальних мереж. Розвинуте критичне мислення допоможе йому адаптувати класичний філологічний інструментарій до нових медіа, усвідомити, як змінюється сприйняття тексту в цифрову епоху, навчитися ефективно використовувати ці зміни в педагогічній практиці.

Список використаних джерел:

1. Національна рамка кваліфікацій. URL: <https://nqa.gov.ua/>
2. Писаренко Л. М. Гра як ефективний метод розвитку критичного мислення. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 32 (71). № 3. Ч. 2. 2021. С. 211–215.
3. Хом'як І. Розвиток критичного мислення у студентів-філологів. Українська мова і література в школі. 2019. № 1. С. 2–7.

ПЕТЛЯЄВА Віра Володимирівна

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В умовах сучасного суспільства основним завданням вищої освіти є підготовка фахівця, здатного до самостійного мислення, професійного розвитку та ефективної діяльності в умовах швидких соціальних, економічних і технологічних змін.

Значний потенціал для розвитку критичного мислення має процес вивчення іноземної мови. Оволодіння іноземною мовою виходить за межі засвоєння лексико-граматичного матеріалу та передбачає активну роботу з автентичними джерелами інформації, аналіз різних точок зору, участь у дискусіях, розв'язання проблемних завдань і здійснення міжкультурної комунікації. Використання методів і технологій розвитку критичного мислення під час навчання іноземної мови сприяє формуванню в студентів умінь аналізувати, осмислювати та оцінювати інформацію, зіставляти різні погляди, аргументовано відстоювати власну позицію, робити обґрунтовані висновки та знаходити ефективні шляхи розв'язання проблем.

Svitlana Pedchenko Development of critical thinking in applicants for the specialty a4.01 secondary education (Ukrainian language and literature)	Педченко Світлана Розвиток критичного мислення в здобувачів спеціальності а4.01 середня освіта (українська мова і література)	276
Vira Petliaieva Developing students' critical thinking in the process of learning a foreign language	Петляєва Віра Розвиток критичного мислення студентів у процесі вивчення іноземної мови	278
Olha Petrykei Interactive teaching methods as a means of developing critical thinking in future physical education teachers	Петрикей Ольга Інтерактивні методи навчання як засіб розвитку критичного мислення майбутніх вчителів фізичного виховання	281
Olesia Pylyp Innovative approaches to improving modern methods of teaching violin bachelor of musical arts	Пилип Олеся Інноваційні підходи до удосконалення сучасної методики навчання гри на скрипці бакалаврів музичного мистецтва	284
Kateryna Pidporinova Music education and critical thinking: ways of interacting	Музична освіта і критичне мислення: шляхи взаємодії	290
Svitlana Pozniakova Critical and creative thinking as components of professional training for applicants in forestry and horticulture	Критичне та креативне мислення як складові професійної підготовки здобувачів лісового і садово-паркового господарства	294
Natalia Polievoda Visualization as an effective means of learning the Ukrainian language in the conditions of online and distance learning	Полєводова Наталія Візуалізація як дієвий засіб вивчення української мови в умовах нуш і дистанційного навчання	299
Anastasiia Poliakova Critical interpretation of experimental data in plant physiology as a basis for developing students' research skills	Полякова Анастасія Критична інтерпретація експериментальних даних з фізіології рослин як основа для розвитку дослідницьких навичок студентів	303
Maksim Potapenko Critical analysis of sources in Ukrainian history lessons as a tool for developing national identity of	Потапенко Максим Критичне опрацювання джерел на уроках історії	306